

3. Українська мова: підручник для 5 класу шкіл з російською мовою навчання / О.М.Біляєв, Л.М.Симоненкова. – К. : Освіта, 1993. – 205 с.

А.М.Король
канд. пед. наук,
доцент,
Криворізький ДПУ

ФОРМУВАННЯ ВИСОКОГО РІВНЯ ГОТОВНОСТІ УЧНІВ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються основні підходи до формування високого рівня готовності учнів до творчої діяльності. Автор розкриває поняття "формування готовності" і пропонує критерії та основні показники формування високого рівня готовності учнів до творчої діяльності.

В статье рассматриваются основные подходы к формированию высокого уровня готовности учащихся к творческой деятельности. Автор раскрывает понятие "формирование готовности" и предлагает критерии и основные показатели формирования высокого уровня готовности учащихся к творческой деятельности.

Some principal approaches to forming a high level of students' readiness for creative activities are viewed in the article. The author focuses on the conception of the term formation of readiness, and proposes a number of the main criteria and indicators for the formation of a high level of students' readiness for creative activities.

Головна мета шкільної освіти полягає у забезпеченні можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формуванні інтелектуального та культурного потенціалу нації.

В Україні це питання не розглядалося в якості показника сучасного реформування освіти з позиції наукової новизни, творчодіяльнісного та особистісно-орієнтованого ставлення до вирішення проблем Світу, Вітчизни, родини та довкілля, суб'єкта творчості з розвинуеною здатністю породжувати нові продукти, технології та власні духовні цінності ні в вищих навчальних закладах, ні в практиці музичних шкіл. Це стосується і представленої нами проблеми формування готовності учнів до творчої діяльності.

Проблема розвитку особистості, здатної до самоактуалізації в процесі творчої діяльності, визначення її різних аспектів привертала увагу багатьох дослідників. Значний внесок в обґрунтування психологічного аспекту формування готовності учнів до творчої діяльності зробили Г.Балл, Л.Виготський, І.Зязюн, Г.Коспюк, В.Рибалко, С.Рубінштейн, Б.Теплов та інші.

В останні десятиріччя все більше уваги приділяється формуванню особистості, яка здатна нести відповідальність за власні рішення та вчинки (Е. Абдуллін, Ш.Амонашвілі, Л.Баренбойм, Р.Беланова, Л.Гарднер, Х.Келвін, В.Петухов, В.Ражніков, С.Сисоева та інші).

Сьогодні назріла потреба у теоретичному обґрунтуванні сутності змісту важливих характеристик готовності учнів до творчої діяльності, визначенні можливостей навчального процесу в формуванні цього складного особистісного утворення, яке виступає важливою характеристикою творчої особистості;

Мета – теоретично обґрунтувати особливості високого рівня сформованості готовності учнів до творчої діяльності і її роль у становленні творчої особистості.

Вихідним положенням у дослідженні є теза про необхідність взаємозумовленості духовного, що передбачає розуміння багаторівневого принципу наслідування (Платон, Арістотель), єдності свідомого та підсвідомого (Фома Аквінський, В. Вернадський, І. Зязюн); чуттєвого та свідомого (М. Козачинський,); інтелектуального, що забезпечує незалежність від стереотипних думок, активізує творчу діяльність особистості, сприяє оволодінню прийомами пізнання (Г.Сковорода); суттєво-творчого, що сприяє фантазуванню, створенню власних оригінальних образів-думок, імпровізації (Г.Паненко, В.Ражніков, П. Вайнцвайг).

З'єднуючою ланкою в цьому виступають включення у творчу діяльність емоційно-вольових складових особистості, механізмів спонтанної творчості, прийомів актуалізації образів-ідей та асоціювання.

Розглядаючи поняття “готовність”, ми виходили з того, що формування особистості – це становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили особистості; розвиток особистості – це процес становлення та формування під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і не керованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване виховання та навчання [2, с.45].

У нашому дослідженні ми використовуємо поняття “формування” в контексті готовності до творчої діяльності, тобто з позиції системного аналізу, коли творча діяльність учнів середніх музичних шкіл розглядається як цілісний об'єкт дослідження.

При цьому увага приділяється не окремим її елементам, а тим взаємозв'язкам, які конструюють систему творчої діяльності, є її

суттєвими характеристиками. Такою, на думку Л.Кондрашової, "системоутворюючою характеристикою є готовність" [1, с.8]. В нашому випадку йдеться про учнів музичних класів.

У визначенні змісту структурних компонентів готовності учнів музичних шкіл поки ще немає чітких підходів. Можна виділити загальнодидактичну концепцію М.Дьяченка та Л.Кандибовича, що включають у поняття "готовність" такі структурні компоненти: мотиваційний, орієнтаційний, операційний, вольовий і оцінювальний.

У науковій літературі "готовність" розглядається як системоутворююча характеристика (Л.Кондрашова), особливий тривалий чи короткочасний психічний стан (Н.Левітов), активнопідприємливий стан особистості (М.Дьяченко, Л.Кандибович, В.Пономаренко), у контексті залежності між рівнем результатів діяльності, засобами вирішення завдань, встановлення ряду чинників, що забезпечують рівень результатів (А. Ліненко).

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури, спостережень за навчально-творчою діяльністю учнів у процесі індивідуальних та позакласних занять (факультатив "Я – творча особистість"), самооцінок учнів й експертних оцінок визначено чотири рівні готовності: низький (адаптивний), середній (продуктивний), достатній (варіативно-утворювальний), високий (індивідуально-утворювальний), і ознаки, які відображають суттєві характеристики структурних компонентів готовності учнів до творчої діяльності. Проаналізуємо особливості високого рівня сформованості готовності учнів до творчої діяльності.

У ході дослідження нами також було визначено такі ознаки сформованості готовності учнів до творчої діяльності:

- наявність знань та вмінь оперування різними видами творчої діяльності;
- осмисленість змісту творчих етапів у процесі засвоєння знань щодо імпровізації;
- наявність творчої продукції на основі спонтанній (миттєвій) творчості.

Визначені вище ознаки розкривають зміст четвертого, високого, індивідуально-утворювального рівня сформованості готовності учнів до творчої діяльності.

Він передбачає: а) встановлення взаємин між вчителем, учнями та партнерами спілкування на основі суб'єкт-суб'єктних відносин, децентралізації (порушенні) інтелектуальних уявлень;

б) включення механізмів безпосереднього бачення суті речей.

Зміст високого рівня готовності учнів до творчої діяльності передбачає відтворення в конкретно-предметній формі нових ідей, гіпотез, пошук та реалізацію нетрадиційних засобів вирішення творчих завдань.

Однією з важливих ознак сформованості готовності учнів до творчої діяльності є наявність вмій, які передбачають поєднання таких діалектично-протилежних рис, як синтез інтелектуальних уявлень, пов'язаних з попереднім накопиченим досвідом, із спонтанними уявленнями.

Механізмом інтеграції цього синтезу є мета отримання нового оригінального продукту творчої діяльності. Це потребує децентралізації зв'язків і в той же час їх поєднання, які сприяють формуванню готовності учнів високого, індивідуально-утворювального рівня, що дозволяє самостійно вирішувати складні завдання.

У ході проведення експерименту ми звертали увагу на той фактор, що урок музики сприяє формуванню готовності учнів до творчої діяльності, коли враховуються їхні індивідуальні особливості, потреби та мотиви. Урок музики передбачає втілення загальнодидактичних принципів: систематичності, доступності, свідомості, наочності.

З метою оцінювання рівнів сформованості готовності учнів до творчої діяльності нами було розроблено чотири групи критеріїв.

Четверта група критеріїв відповідала індивідуально-утворювальному (вищому) рівню сформованості готовності учнів до творчої діяльності, що пов'язано із сформованістю універсальних потреб. Ця група критеріїв характеризувалася наступними ознаками:

- сформованість знань та вмій оперування різними видами імпровізацій;
- осмисленість творчих етапів імпровізації;
- отримання творчої продукції поза спеціальною підготовкою на основі інтуїції;
- наявність новизни, оригінальності образів, думок, частота прояву нових гіпотез.

Методика кількісного оцінювання вищих рівнів сформованості готовності учнів до творчої діяльності здійснювалася таким чином:

I. Високий рівень – повне виконання означених показників.

II. Середній рівень – часткове виконання поданих показників.

III. Низький рівень – слабе виконання вказаних показників.

При цьому в ході використання методів спостереження ставилися завдання виявити рівні сформованості готовності учнів до творчої діяльності в трьох аспектах:

- напрямку оволодіння спеціальними знаннями;
- творчого рівня виконання;
- ефективності навчально-творчої діяльності учнів у процесі оволодіння прийомами творчої роботи, яка забезпечувала оригінальність у вирішенні творчих завдань.

Визначалася тема проведення уроку, наприклад, “Робота над художнім образом”. Зміст заняття визначався формою проведення, а саме факультативом “Я” – творча особистість”. Формувався зміст завдань, пов’язаний із рівнями сформованості готовності до творчої діяльності, що передбачав розбудову комунікативних взаємин між учнями-партнерами та вчителем.

Тема V. Можливості використання демократичного стилю спілкування учнів у процесі вирішення творчих завдань (5 годин)

Завдання

1. Забезпечення кооперації учнів у вирішенні творчих завдань.
2. Забезпечення стимулів інтеграції авербальних і вербальних компонентів (зберігаються в пам’яті тематичні, ладові, гармонічні, контрапунктичні стереотипи, пов’язані з формуванням понять).
3. Визначення змісту поняття “сольмізація”, що передбачає наявність ознак слухових уявлень та співвідношення кожного звуку з ладом.
4. З’ясування змістової суті структури розбудови зовнішньої діяльності та внутрішньої діяльності за принципом концепції П.Я. Гальперіна щодо поетапного формування розумових дій.

Вправи

Використовуються вправи на різні види транспонування.

Методи навчання:

- ігрові методи;
- асоціативні методи;
- методи мозкового штурму;
- методи імпровізації.

Педагогічні умови впровадження нетрадиційних методів навчання:

1. Забезпечення вправ на висловлювання власних думок.
2. Забезпечення навчально-методичного матеріалу за принципом порівняння різноманітного музичного матеріалу, тлумачень емоційно-образного змісту твору, визначення на слух манери відомого музиканта-виконавця.
3. Вибір музичних творів до творчої діяльності учнів.

Стрижнем руху, що підвищує результативність системи формування готовності до творчої діяльності є цілеспрямоване навчання, в основу якого покладено мету створення власної художньої конструкції на основі включення в діяльність механізмів спонтанної творчості та її корекції із сформованими інтелектуальними якостями. Це зумовлено вирішенням спеціальних завдань, створенням демократичних засад, організацією та неформальної колективної діяльності в процесі рольових ігор, які сприяють формуванню мотивації та потреб у активній творчій діяльності.

Список використаних джерел

1. Кондрашова Л.В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності. / Лідія Валентинівна Кондрашова. – К.: Вища школа, 1987. – 53 с.
2. Смирнова Л.О. Пріоритети сучасної музичної педагогіки у формуванні творчої особистості / Л.О.Смирнова // Духовність і художньо-естетична культура. – К., 2000. – Т.17. – С. 226 – 233.

В.І.Павленко

**ВИБІР ОПТИМАЛЬНИХ ФОРМ І МЕТОДІВ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ НА ЗАСАДАХ
КВАЛІМЕТРИЧНОГО ПІДХОДУ**

Стаття розкриває сутність кваліметричного підходу та особливості його застосування в освіті. Використовуючи цей підхід автор розробив кваліметричну модель вибору оптимальних форм та методів науково-методичної роботи в сільській школі.

Статья раскрывает сущность кваліметрического подхода и особенности его использования в образовании. Используя заявленный подход, автор разработал кваліметрическую модель выбора оптимальных форм и методов научно – методической работы в сельской школе.

The article reveals essence an qualimetric approach and particularities of its use in education. Using this approach, author has developed qualimetric pattern of the selecting the optimum forms and methods of scientifically-methodical work in rural school.

Організація науково-методичної роботи буде ефективною,